

## บทที่ 3

### วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษา แนวทางการพัฒนาการบริหารกลุ่มอาชีพทอผ้าไหม ภูมิศึกษา กลุ่มทอผ้าไหม บ้านสนวนนอก ในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่เน้นเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยการศึกษาทั้งแบบองค์รวม โดยศึกษาแบบเจาะลึกเฉพาะกรณีการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าไหม การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ลักษณะของผลิตภัณฑ์ การตลาด ด้านทุน และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มทอผ้าไหม อันเป็นประเด็นหลักของการศึกษา โดยมีวิธีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

#### กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มเป้าหมายโดยเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น จำนวน 42 คน ประกอบด้วยบุคคลากรกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ ได้จากการเลือกแบบเจาะจง ซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1.1 คณะกรรมการกลุ่มทอผ้าไหม บ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 คน

- 1.2 ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมบ้านสนวนนอก ได้จากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 15 คน

- 1.3 กลุ่มชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหม ได้จากการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จำนวน 6 คน

2. กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่ม ได้จากการเลือกแบบเจาะจง ดังนี้

- 2.1 กลุ่มผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 2 คน

- 2.2 เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอห้วยราชที่ เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมกลุ่มทอผ้าไหม ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 2 คน

- 2.3 เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน อำเภอห้วยราชที่ เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมกลุ่มทอผ้าไหม ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 2 คน

- 2.4 คณะกรรมการกลุ่มทอผ้าไหม ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 คน

## 2.5 สมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 คน

### วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

#### เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลักซึ่ง การได้มาซึ่งข้อมูลใช้ในวิธีการเก็บรวบรวมภาคสนาม มี 5 วิธี ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้เทคนิควิจัยสัมภาษณ์เจาะลึก เพื่อศึกษาในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มทอผ้าไหม ด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ ด้านทุน วัตถุดิบและการผลิต โดยทำการสัมภาษณ์เจาะลึก กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

1.1 คณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 15 คน ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของกลุ่มที่มีความสามารถในการใช้ข้อมูลที่ชัดเจนได้ โดยการสัมภาษณ์ซ้ำแบบเจาะลึกหลาย ๆ ครั้งและใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-information Interview) แบบไม่มีโครงสร้างและไม่เป็นทางการ ผู้วิจัยใช้เทคนิคดังกล่าวนี้ตลอดระยะเวลาในการทำวิจัย โดยการพูดคุยกับคนในชุมชนและนอกชุมชนเพื่อหาข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนให้ได้มากที่สุด เป็นวิธีการที่ทำให้ได้ข้อมูลสำคัญ ๆ อีกวิธีหนึ่ง

1.2 สมาชิกกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 15 คน

1.3 ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 6 คน

1.4 กลุ่มผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม จำนวน 2 คน

1.5 เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอห้วยราชที่เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 2 คน

1.6 เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน อำเภอห้วยราชที่เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 2 คน

2. การสังเกตใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตการบริหารจัดการด้านการตลาด การประชาสัมพันธ์ ทุน วัตถุดิบ การผลิต และวิถีชีวิตของชาวบ้าน รวมไปถึงบริบทชุมชนด้านอื่น ๆ

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมายด้วยการกำหนดโควตา จำนวน 12 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงดังต่อไปนี้

3.1 คัดเลือกจากคณะกรรมการ กลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 3 คน

3.2 คัดเลือกจากสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 3 คน

3.3 กลุ่มผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม จำนวน 2 คน

3.4 เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอห้วยราชที่ เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 2 คน

3.5 เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน อำเภอห้วยราชที่ เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 2 คน

ในการสนทนากลุ่มเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการครอบงำทางความคิดหรือชักนำให้ผู้อื่นเห็นคล้อยตาม เพราะในระหว่างการสนทนาต้องแสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องและโต้แย้งกันตลอดเวลา โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ด้วยตนเอง และคอยจุดประเด็นในการสนทนา โน้มน้าวให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาของกลุ่ม รวมทั้งหลักการบริหารจัดการของกลุ่มทอผ้าไหม ได้แก่ ด้านการผลิต การตลาด ประชาสัมพันธ์ ทุน และวัตถุดิบ ในการจัดสนทนากลุ่มย่อย ผู้วิจัยจะใช้ระยะเวลา 2 ชั่วโมง กล่าวคือ จะเริ่มตั้งแต่เวลา 10.00 น. ถึง เวลา 12.00 น. ในวันที่ 20 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2554

4. การบันทึกข้อมูล บริบทของชุมชน โดยบันทึกตามสาระดังต่อไปนี้ การสำรวจลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน (Physical Environment of Community) ผู้วิจัยใช้เทคนิคดังกล่าวเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศูนย์กลาง คือ วัด โรงเรียน หมู่บ้าน ร้านค้าตลอดรวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ เช่น อาหารการกินและยานต่าง ๆ ที่ชาวบ้านชุมชนนั้นเป็นประจำและจัดการทำวิจัย ทำให้ทราบลักษณะทางกายภาพ ของชุมชนได้อย่างชัดเจนถูกต้องและสะดวกในการเข้าพบ เพื่อขอสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ ๆ ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและ เครื่องมือเทคโนโลยีในงานวิจัยภาคสนามทางมานุษยวิทยา ผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียงและภาพในการเก็บข้อมูล หลังจากได้รับความไว้วางใจจากผู้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีการบันทึกภาพเหตุการณ์สำคัญ ๆ ของชุมชนด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามมีดังต่อไปนี้

4.1 กล้องถ่ายรูป

4.2 เครื่องบันทึกเสียง และแถบบันทึกเสียง

4.3 สมุดบันทึก

ในการจดบันทึกสนาม (Field Notes) เป็นเทคนิคที่สำคัญในการวิจัยสนามทางมานุษยวิทยาในช่วงแรกที่ยังไม่คุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์จะยังไม่สามารถจดบันทึกต่อหน้าผู้ให้สัมภาษณ์ได้ จะต้องใช้ความจำเป็นหลัก แล้วทำการบันทึกทันทีเมื่อมีโอกาส และเมื่อสร้างความคุ้นเคยแล้วจึงจะสามารถบันทึกเสียงและจดบันทึกสนามต่อหน้าผู้ให้ข้อมูลได้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ภาษาท้องถิ่นในการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกส่วนใหญ่พยายามสร้างความสนิทสนมและคุ้นเคยได้อย่างรวดเร็วสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้และกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถพูดภาษาไทยได้บ้าง ก็จะใช้ 2 ภาษา คือใช้ภาษาไทย และภาษาท้องถิ่น

5. การจัดเวทีความร่วมมือ เป็นการจัดเวทีเพื่อการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรคขององค์กร และการหาแนวทางในการพัฒนาองค์กร ซึ่งได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 37 คน ดังนี้

5.1 เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จากสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอห้วยราช จำนวน 2 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

5.2 เจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอห้วยราช จำนวน 1 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

5.3 กรรมการและสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมบ้านสนวนนอก จำนวน 32 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

#### 1. การรวบรวมข้อมูลเอกสาร

1.1 เอกสารทางวิชาการ ผู้ศึกษาได้รวบรวมเอกสารประเภท หนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความหมายของความคิด แนวคิดการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประสพผลสำเร็จและล้มเหลวในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มอาชีพ แนวคิดการบริหารจัดการ กลุ่ม หรือองค์กรชุมชน แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม เป็นต้น

1.2 เอกสารประเภทอื่น ๆ เช่น บทความจากหนังสือพิมพ์ วารสารและเอกสาร ราชการที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชีพ กลุ่มทอผ้าไหม และองค์กรธุรกิจชุมชน

#### 2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม มีรายละเอียดและขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 การเตรียมพื้นที่ศึกษา โดยการเข้าไปแนะนำตัวเองกับกลุ่ม ผู้นำชุมชนและ ชาวบ้าน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ศึกษา

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย สมุดบันทึก ปากกา เทปบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป แนวคำถาม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้ง

2.3 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ยึดหลักบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มทอเสื้อกกโดยตรง รวมทั้งสมาชิกและประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้ เป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหม

#### 2.4 วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

2.4.1 การสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structural Interview) โดยการสัมภาษณ์สมาชิกและ

คณะกรรมการกลุ่ม และชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหม เพื่อเก็บข้อมูลการบริหารจัดการกลุ่ม ด้านวัตถุดิบ ทุน การผลิต การประชาสัมพันธ์ และด้านการตลาด รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา การบริหารจัดการกลุ่ม แนวทางการแก้ไขปัญหา และแนวทางการพัฒนากลุ่มทอผ้าไหม

2.4.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือ ในการดำเนินกิจกรรมการบริหารงานกลุ่มด้านการผลิต การประชาสัมพันธ์ และการตลาด

2.4.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นวิธีการที่ผู้วิจัยนำมาเป็น เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทักษะคติ ความรู้สึก ประสบการณ์ ของผู้เข้าร่วม สนทนากลุ่มที่จะมีการอภิปราย แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหาร จัดการกลุ่มทอผ้าไหม ทั้งทางด้านวัตถุดิบ การผลิต ด้านทุน การประชาสัมพันธ์และการตลาด โดย ในการสนทนากลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนาจำนวน 12 คน ประกอบไปด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

2.4.3.1 คัดเลือกจากคณะกรรมการ กลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 3 คน

2.4.3.2 คัดเลือกจากสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 3 คน

2.4.3.3 กลุ่มผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม จำนวน 2 คน

2.4.3.4 เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอห้วยราชที่เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 2 คน

2.4.3.5 เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน อำเภอห้วยราชที่เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมกลุ่มทอผ้าไหม จำนวน 2 คน

ในขณะที่สนทนากลุ่มผู้วิจัยจะดำเนินการสังเกตไปพร้อมกับการสนทนากลุ่ม โดยสังเกตจากความคิดเห็น ความสนใจในเรื่องที่อภิปราย การแสดงความคิดเห็นที่ต่อเนื่อง ทั้งเห็นด้วย และข้อคิดเห็นที่แตกต่างจากการสนทนากลุ่ม ซึ่งจะทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการ กลุ่ม หลักวิธีการในการบริหารจัดการกลุ่ม รวมไปถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคในการ บริหารจัดการกลุ่ม

2.4.4 การจัดเวทีสร้างการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ SWOT เป็นการสร้าง การมีส่วนร่วมเพื่อวิเคราะห์หาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคของกลุ่มทอผ้าไหม บ้านสนวนนอก ซึ่งจะเป็นแนวทางนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการกลุ่มให้มีประสิทธิภาพและสามารถที่จะ กำหนดกลยุทธ์การพัฒนากลุ่มไปสู่ความยั่งยืน ในการวิเคราะห์ SWOT จะดำเนินการให้สมาชิกกลุ่ม และกรรมการ จำนวนทั้งสิ้น 32 คน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่เกษตรจากสำนักงานเกษตรอำเภอห้วยราช จำนวน 1 คน ชาวบ้านที่ไม่เป็นสมาชิก จำนวน 2 คน เข้าร่วมในการวิเคราะห์ SWOT ทั้งนี้เพื่อให้เกิดแนวคิดที่หลากหลาย

ทำให้สามารถดำเนินการวิเคราะห์ห้วงค์กรได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งดำเนินการในวันที่ 11 มกราคม พ.ศ. 2555 เวลา 09.00-15.00 น.

### การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากเอกสาร เช่น เอกสารวิชาการ เอกสารประวัติการก่อตั้งกลุ่ม การจัดทำระบบบัญชี เอกสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ นอกจากนี้ข้อมูลที่บันทึกได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนหรือแตกต่างของข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 4 วิธีการ แล้วนำมาวิเคราะห์ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้ง 3 ประเด็น โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ จากการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการผลิตผ้าไหม
2. วิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการ ของกลุ่มทอผ้าไหม บ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ จากการบันทึกข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ SWOT
3. วิเคราะห์แนวทางการพัฒนากลุ่มทอผ้าไหม บ้านสนวนนอก ตำบลสนวน อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ จากการบันทึกข้อมูลจากการจัดเวทีสนทนากลุ่มและการวิเคราะห์ SWOT และการสัมภาษณ์
4. ขึ้นทบทวนข้อมูลผู้วิจัยจะกำหนดเวลาสัปดาห์ละ 1 ช่วงเวลาเพื่อทบทวนข้อมูล
5. ขึ้นนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์